

A poboación xitana. Características

2. A poboación xitana. Características

Con anterioridade a estendernos na análise daqueles aspectos directamente relacionados cos obxectivos do estudo, nas páxinas que seguen deterémonos en debuxar as principais características da poboación xitana no seu conxunto, desde a perspectiva dalgúns datos básicos; deténdonos especialmente cos perfís definitorios do colectivo de 16 e máis anos de idade.

Considerouse oportuno obter información ampla e detallada da totalidade da poboación xitana, referida a algúns aspectos básicos como a estrutura de sexo e idade da poboación. Deste xeito as persoas que teñen nas súas mans a posibilidade de planificar e levar a cabo actuacións tendentes a mellorar a situación do colectivo, poderán dispor de datos relevantes para a súa intervención entre a poboación xitana galega.

É por iso que cando nos expomos esta investigación, ademais de coñecer os datos máis pormenorizados da poboación obxecto de estudo (de 16 e máis anos de idade), decidiuse recoller estes datos básicos referidos ao conxunto da poboación que nos permitise coñecer, nos seus trazos primordiais, como é hoxe en día a poboación xitana residente en Galicia.

No apartado que segue analizamos ao conxunto da poboación xitana, desde a perspectiva de xénero, idade e situación ocupacional; tomando como referencia a información achegada polas persoas entrevistadas sobre un total de 1.683 xitanos/as. É dicir recollemos información acerca de todas e cada unha das persoas que conviven coa que estamos entrevistando.

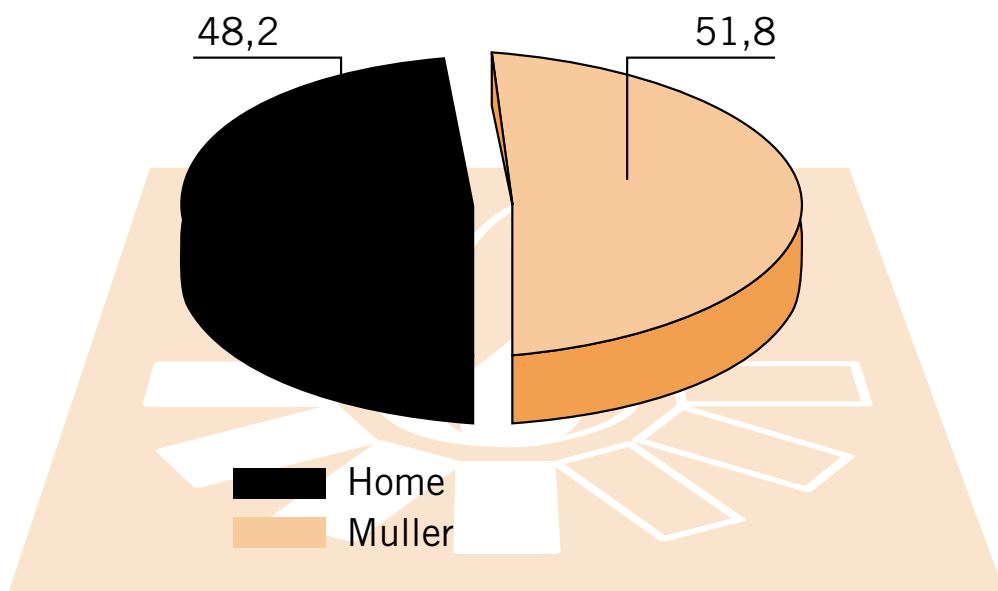
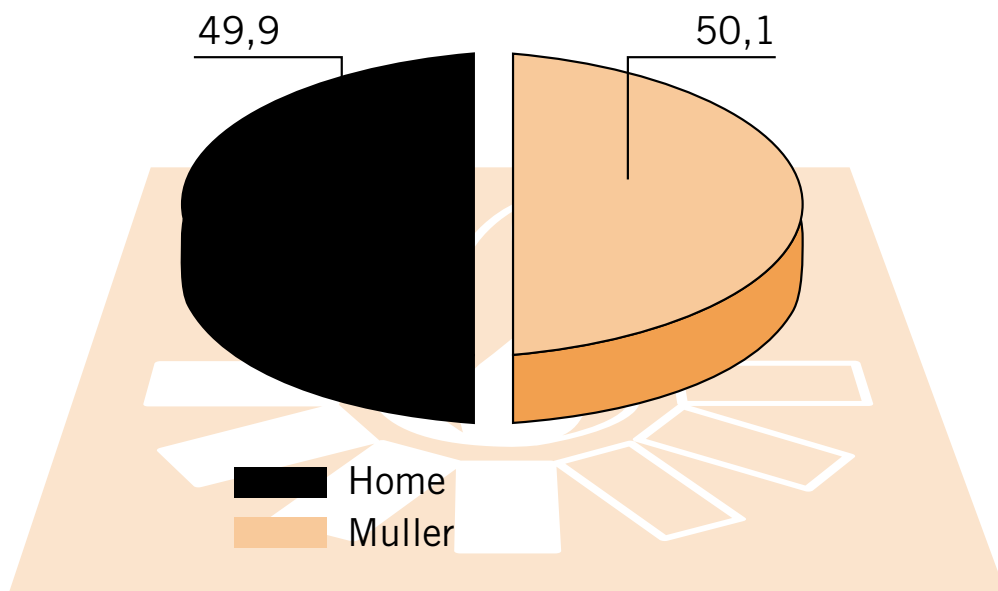
No apartado 2.2, consideramos concretamente o colectivo obxecto de estudo, é dicir ao conxunto da poboación xitana de 16 e máis anos de Galicia. Alí, da mesma xeito que no apartado 2.1, faremos uso para a análise da estrutura de idade e nivel de estudo alcanzado, da información de todas e cada unha das persoas que conviven co entrevistado, referida a unhas 1.683 persoas. Por outra banda, utilizaremos os datos recollidos das 399 persoas entrevistadas que contestaron a enquisa, examinaremos pois variables máis específicas, como son o estado civil, o número de fillos e a percepción do estado de saúde.

2.1. Os xitanos no seu conxunto

As persoas entrevistadas solicitámoslles que nos desen tres datos de todas e cada unha das persoas que convivisen con el ou ela na súa mesma vivenda: o sexo, a idade e a situación ocupacional na que se atopasen no momento da entrevista. Téñase en conta que nos achegaron información de todas as persoas, independentemente de que fosen ou non familiares directos; igualmente deberase ter en conta que a información non é, lóxicamente, de primeira man; senón que se recolleu a percepción subxectiva da persoa entrevistada (en especial no referente á situación ocupacional).

O primeiro dato a resaltar é que obtivemos información referida a un total de 1.683 persoas o que, sen dúbida, achéganos uns datos moi válidos para o conxunto da poboación xitana de Galicia.

Gráfico 2.1: Estrutura por sexo da poboación xitana e do conxunto da poboación de Galicia

Poboación Xeral: Fonte INE, Padrón de Habitantes (1 de Xaneiro de 2006).

2. A poboación xitana. Características

Táboa 2.1: Estrutura, por grandes grupos de idade, da poboación xitana e do conxunto da poboación de Galicia

Grupos de idade	Poboación Xitana		Poboación Xeral	
De 0 a 9 anos	20,4		7,2	
De 10 a 19 anos	23,9	55,3	8,9	22,3
De 20 a 24 anos	10,9		6,2	
De 25 a 29 anos	9,7		7,9	
De 30 a 44 anos	22,5		22,8	
De 45 a 54 anos	7,5		13,4	
De 55 a 64 anos	2,7		12,0	
De 65 a 74 anos	1,5	5,0	10,8	33,5
75 y máis anos	0,8		10,6	
Total	100,0		100,0	

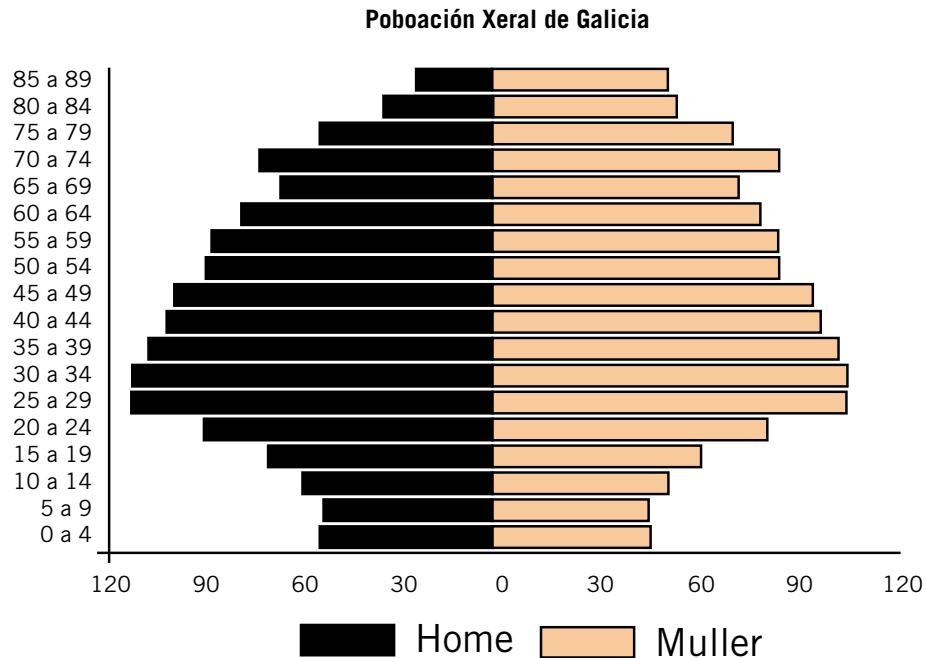
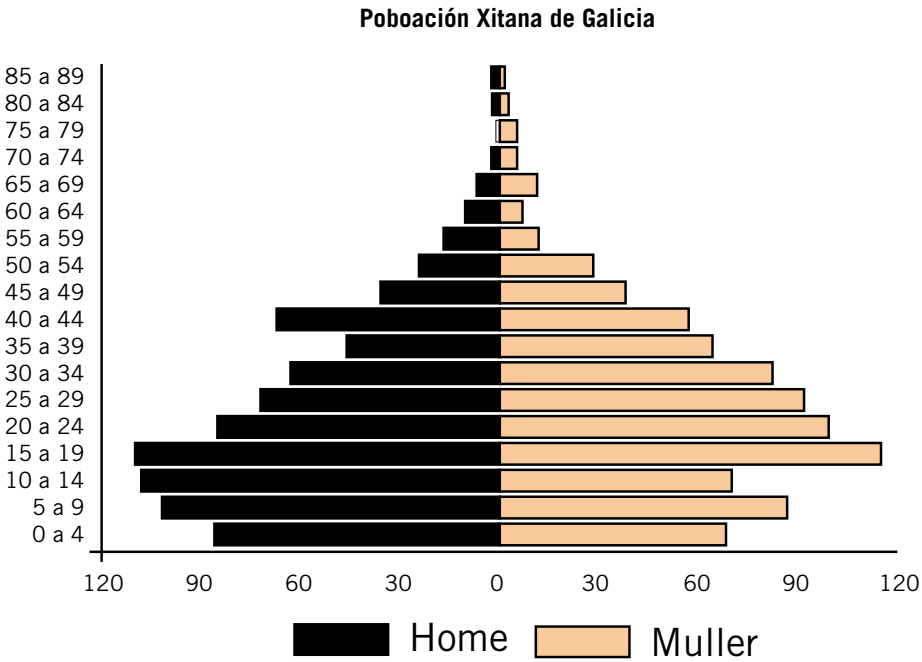
Poboación Xeral: Fonte INE, Padrón de Habitantes (1 de Xeneiro de 2006)

Observando os datos recollidos tanto no gráfico como na táboa, xa se detectan as primeiras e fundamentais diferenzas entre o colectivo xitano e o conxunto da poboación de Galicia. Por sexo as diferenzas son mínimas, entre os xitanos a proporción de homes con respecto ás mulleres segue a mesma tendencia que entre a poboación xeral.

Onde si se constatan grandes e decisivas diferenzas é na estrutura de idades. Se a poboación empadroada en Galicia no seu conxunto é relativamente maior, cunha idade media de 43,53 anos, e cunha clara tendencia a que dito valor elévese aínda máis; a poboación xitana galega é bastante máis nova, a súa media de idade sitúase nos 24,80 anos ou o que é o mesmo, case dezanove anos menos que o valor achegado pola totalidade da poboación.

As diferenzas fanse máis patentes ao observar como máis da metade dos xitanos teñen unha idade inferior aos 25 anos de idade; fronte a estes, un 5% teñen máis de 54 anos; mentres que para o mesmo tramo de idade, o Padrón de habitantes de 2006 arroxa unha proporción para o conxunto da poboación do 33,5%. Estas diferenzas aprécianse claramente ao observar as correspondentes pirámides de poboación:

Gráfico 2.2: Pirámides da poboación xitana e do conxunto da poboación de Galicia

2. A poboación xitana. Características

Xunto ao sexo e a idade, houbo un terceiro aspecto polo que preguntamos aos entrevistados, en relación ás persoas coas que convivían. Pedímoslles que nos dixesen, para cada un/a, a situación ocupacional na que se encontraban; os resultados obtidos contémpanse na seguinte táboa.

Táboa 2.2: Ocupación actual da poboación xitana en base á percepción subxectiva aportada polo/a entrevistado/a.

Ocupación	%
Traballo Fixo	1,9
Traballo Temporal	5,9
Autónomo	9,3
Colaboración Act. Eco. familiar	19,8
Parado/a, trab. antes	3,5
Parado/a 1º traballo	3,1
Estuda e traballa	0,4
Estudante	25,8
Xubilado/a	1,6
Percibe outra pensión	5,7
Incapacidade permanente	2,1
Labores do fogar	11,3
Neno sen idade escolar	8,3
Neno/a non escolarizado /a	1,1
Total	100,0

A análise pormenorizada destas cifras verémolo en sucesivos capítulos, e é neles onde analizaremos detidamente a distancia que hai entre as cifras oficiais, en base aos criterios que segue a EPA, e a percepción subxectiva das propias persoas entrevistadas.

Para terminar con este apartado e antes de centrarnos nos perfís dominantes do noso universo de análise (16 e máis anos), si podemos engadir un novo dato de interese. Os resultados dos **fogares** onde viven as persoas entrevistadas achégannos o dato de que o **tamaño medio** dos mesmos ascende á cantidade de **4,22** membros por fogar. Recordemos que as cifras do INE (Censo 2001) arroxan unha cifra media de 2,98 membros por fogar para o conxunto dos fogares de Galicia.

2.2. A poboación xitana de 16 e máis anos de idade

A partir de aquí centraremos a nosa atención nas características específicas da poboación con 16 ou máis anos de idade, a cal foi o noso colectivo de referencia para coñecer a situación de emprego e ocupación. Como o enunciámos xa na introdución, obtivemos información acerca de todas e cada unha das persoas que conviven coa que

O EMPREGO NA POBOACIÓN XITANA DE GALICIA

estamos entrevistando, referida a un total de 1.683 persoas. Para redactar este epígrafe tómasse como universo as persoas de 16 anos e máis, polo que os datos que se presentan a continuación fan referencia a unha base mostra de 1.129 xitanos de Galicia.

Sexo, estrutura de idades e niveis de estudos

Se hai algunhas variables que diferencian de xeito moi nítida á poboación xitana do resto da poboación española, estas son, entre outras, estrutura de idades e os niveis de formación. E non só marcan serias diferenzas, senón que de xeito directo inciden en todos os aspectos que se estudan e avalían neste traballo, como teremos ocasión de ver nos sucesivos capítulos.

O primeiro dato a destacar é que a poboación de 16 e máis anos de idade supón o 67,1% do total de poboación xitana de Galicia, o que en termos absolutos recea que estariamos falando duns 10.108 xitanos/as.

Táboa 2.3: Estrutura, por grandes grupos de idade e sexo, da poboación xitana e do conxunto da poboación de Galicia, de 16 anos e máis

Grupos de Idade	Poboación Xeral (Padrón 2006)			Poboación xitana		
	Homes	Mulleres	Total	Homes	Mulleres	Total
De 16 a 19 anos	4,8	4,2	4,5	17,8	16,3	17,0
De 20 a 24 anos	7,5	6,6	7,1	16,1	16,5	16,3
De 25 a 29 anos	9,5	8,6	9,0	13,6	15,3	14,5
De 30 a 44 anos	27,2	24,9	26,0	33,3	33,8	33,6
De 45 a 54 anos	15,9	14,7	15,2	11,4	11,0	11,2
De 55 a 64 anos	14,0	13,5	13,7	5,1	3,2	4,1
De 65 a 74 anos	11,7	12,9	12,3	1,7	2,7	2,2
75 e máis anos	9,5	14,6	12,1	0,9	1,3	1,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

As diferenzas, no que á estrutura de sexo e idade refírese, son evidentes. Na mesma liña do comentado cando falabamos pouco antes de toda a poboación, a tónica imperante é a dunha poboación xitana moi nova en comparación co conxunto da poboación de Galicia. A idade media da poboación xitana de máis de 16 anos de idade sitúase nos 33,59 anos, son algo máis novas que o conxunto dos/as xitanos/as de todo o país (idade media é 34,82). Se na primeira das cifras, xoga un papel determinante o feito de que a inmensa maioría da poboación xitana de máis de quince anos teñan menos de 44 anos (81%); na segunda, referida ao conxunto da poboación galega, incide directamente ese máis dun terzo de poboación que supera os 54 anos de idade (38%).

Outro dato salientable e diferenciador entre ambos os colectivos: a maior ou menor presenza das mulleres invístese segundo falemos da poboación xitana ou de toda a galega. En termos relativos, os homes teñen máis presenza que as mulleres nas idades máis novas; mentres

2. A poboación xitana. Características

que no conxunto da poboación, as mulleres superan aos homes conforme envellecen. Se en Galicia a media de idade da muller maior de 15 anos sitúase nos 49,87 anos (INE; Padrón 2006), superando á dos homes en 2,9 anos; entre as xitanas a media sitúase nos 33,03 anos, estando por baixo á dos homes xitanos en 0,19 anos.

O outro aspecto que marca serias diferenzas entre a poboación xitana e o conxunto da poboación de Galicia é o nivel de estudos alcanzado. Para que o lector sitúese abonda con que nos fixemos nos datos que recolle a táboa seguinte.

Táboa 2.4: Máximo nivel de estudos alcanzado pola poboación xitana, de 16 e máis anos de idade, de Galicia e de España (%)

Nivel de estudos	Poboación Xitana	
	Galicia	España (*)
Analfabeto/a	13,2	13,1
Só ler e escribir	21,7	21,0
Primarios incompletos	42,2	37,1
Primarios completos (Graduado esc.)	11,7	15,1
Secundarios incompletos	9,8	7,3
Secundarios completos (ESO, Bach.,CF grado medio)	1,2	5,3
Diplomatura ou nivel superior	0,2	1,1
Total	100,0	100,0

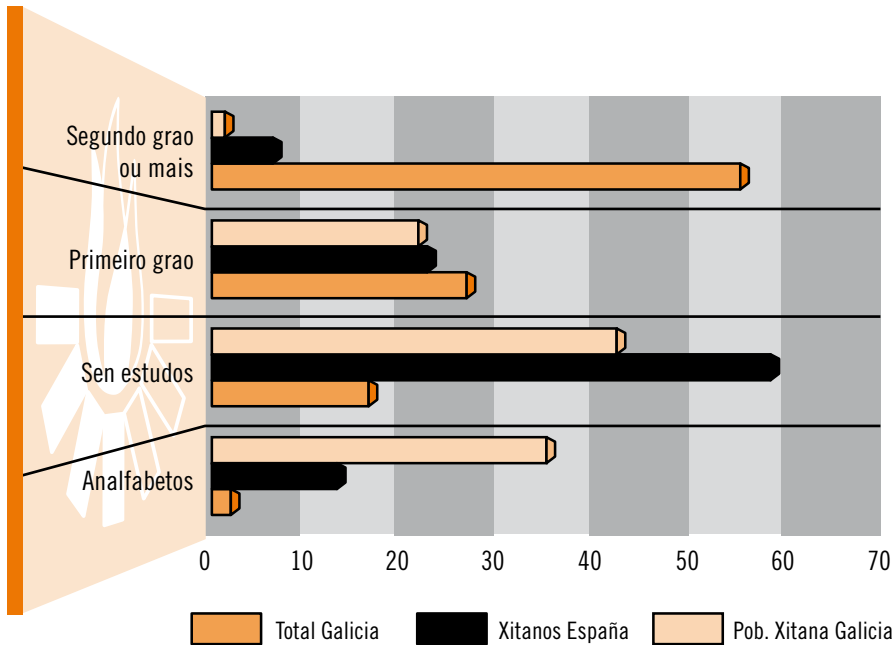
(*): Datos extraídos da publicación referenciada a pé de páxina.

As cifras, referidas a un total de 1.129 persoas de 16 e máis anos de idade, móstrannos un panorama, no que ao nivel de estudos refírese, bastante negativo. Máis de sete de cada dez xitanos de 16 e máis anos de idade, o 77,0%, son analfabetos absolutos ou funcionais ; isto supón que ao redor de 7.800 deles atoparíanse en devandita situación. é máis; destes, un 13% serían analfabetos absolutos; é dicir, nin tan sequera saben escribir e ler. A proporción de xitanos galegos analfabetos absolutos ou funcionais é bastante similar á que presentan a totalidade de xitanos españois de todo o país; só se detecta unha sensible diferenza entre os primarios incompletos: xa que logo, en Galicia os analfabetos funcionais supoñen o 63,9%, dos que teñen 16 ou máis anos, mentres que devandita taxa é do 58,1% para toda a poboación xitana española.

Estas cifras déixanse sentir polo lado oposto da escala, de tal maneira que os xitanos maiores de 15 anos de Galicia, cun nivel de estudos superior ao de primarios completos, alcanza apenas a proporción do 11%. Para facernos unha idea máis clara do que isto supón, comparemos a situación coa que nos achega o INE para o conxunto dos galegos:

Gráfico 2.3: Nivel máximo de estudos alcanzado pola poboación xitana de Galicia e de España, maior de 15 anos de idade, en comparación aos mesmos datos para o total da poboación de Galicia (*)

(*): INE. Censo Población y Vivienda de 2001.

O gráfico anterior é o suficientemente expresivo como para que non necesite grandes explicacións. As categorías do noso cuestionario agrupáronse para asimilalas aos niveis de estudo INE, segundo grao (a categoría “sen estudos” engloba aos que só saben ler e escribir por unha banda, por outro os que non concluíron os estudos primarios; e en “Primeiro Grao” se agrupan os de primaria completa e secundaria incompleta).

No seu conxunto, a taxa de analfabetismo dos xitanos galegos (analfabetos absolutos e funcionais entre toda a poboación xitana) é 4 veces superior á taxa da poboación total de Galicia censada polo INE en 2001.

Esta situación de moi baixo nivel de estudos da poboación xitana, é un problema que subxace detrás de todas as aproximacións e estudos que levan a cabo respecto da situación desta poboación. E como non podía ser menos, xoga un papel fundamental cando estudamos a situación do colectivo en relación ao emprego, como iremos vendo ao longo deste informe. Dado o seu interese, bo será que insistamos sobre este aspecto desde a perspectiva doutras variables de análise.

2. A poboación xitana. Características

Táboa 2.5: Nivel de estudos alcanzado pola poboación xitana de Galicia, maior de 15 anos de idade, segundo diferentes variables de análise

		Estudos alcanzados			
		Analfabeto	Sen estudos	1º Grao ou máis	Total
Xénero	Home	32,7	43,8	23,5	100
	Muller	36,7	40,7	22,5	100
Idade	De 16 a 24 anos	9,2	44,0	46,7	100
	De 25 a 34 anos	26,6	51,8	21,6	100
	De 35 a 44 anos	45,9	45,5	8,6	100
	De 45 e máis anos	75,7	21,4	2,9	100
Tamaño	Hasta 10.000 habitantes	44,7	38,2	17,1	100
Hábitat	De 10.000 a 25.000 hab.	44,3	33,9	21,7	100
	De 25.001 a 50.000 hab.	36,3	41,6	22,1	100
	De 50.001 a 100.000 hab.	30,8	50,2	19,0	100
	De 100.001 a 250.000 hab.	24,7	49,1	26,1	100
	Máis de 250.000 hab.	37,3	30,0	32,7	100
TOTAL		34,9	42,2	23,0	100

O baixo nivel de estudos, e o analfabetismo en particular, está directamente relacionado e acrecéntase:

✓ Entre as persoas de maior idade para o analfabetismo absoluto (un 46% das persoas entre 35 e 44 anos e 76% dos maiores de 45 anos) e entre as persoas de 25 a 34 anos (52%) e os de 35 e 44 anos (46%) para o analfabetismo funcional,

✓ En municipios de ata 10.000 e de 10.001 e 25.000 alcánzanse as maiores proporcións de poboación analfabetas, aínda que globalmente a distribución porcentual resulte bastante homoxénea.

Estado civil e número de fillos

No tipo de parellas e o número de fillos tamén se aprecian sensibles diferenzas entre a poboación xitana e o conxunto da galega. Vexamos en primeiro lugar o estado civil das persoas entrevistadas; información recollida en base aos 399 entrevistados que contestaron a enquisa.

O EMPREGO NA POBOACIÓN XITANA DE GALICIA

Táboa 2.6: El estado civil da poboación xitana, maior de 15 anos de idade, en Galicia e España (%)

Estado civil	Pob. Xitana	
	Galicia	España
Solteiro/a	19,8	28,6
Casado/a	70,2	60,8
Viúvo/a	4,3	4,6
Separado/a. Divorciado/a	4,0	2,9
Outras unións	1,8	3,2
Total	100,0	100,0

Máis de dous terzos dos/as xitanos/as maiores de 15 anos de idade de Galicia están casados/as (70%), independentemente do rito polo que o estean; isto supón que preto de 7.100 estarían actualmente casados. A diferenza do dato coñecido para o conxunto dos xitanos do país, entre os galegos se contabilizan, en termos relativos, algúns menos viúvos e outras unións pero unha maior taxa de separados ou divorciados. Comparemos estes datos cos que nos proporciona o Censo de 2001 para toda a poboación de Galicia.

Táboa 2.7: O estado civil da poboación xitana maior de 15 anos de idade e do conxunto da poboación residente en Galicia (%)

	Poboación Xitana (*)	Poboación Censo 2001
Solteiro/a	20,2	32,0
Casado/a	71,4	56,0
Viúvo/a	4,3	9,2
Separado/a. Divorciado/a	4,1	2,8
Total	100,0	100,0

(*): Os percentuais están recalculados, sen contabilizar “Outras unións”, para confrontar coas categorías de INE das persoas residentes en vivendas familiares.

Entre os xitanos, á parte de ser máis novas, o acto de casar e unirse entre eles é anterior, no tempo, ao que adoita ser para o conxunto da poboación española.

A parte deste dato, un 4% dos xitanos con 16 e máis anos de idade están separados ou divorciados, máis dun punto porcentual por encima dos datos que arroxa o Censo 2001 para todos os galegos. E tamén o 4% dos/as xitanos/as son viúvos/as, quedando esta proporción preto de cinco puntos por baixo da que presenta o conxunto dos censados en Galicia.

Tamén incluímos na nosa enquisa unha pregunta para coñecer os perfís predominantes entre quen teñen fillos e para saber o número destes. Tres cuartos da poboación xitana galega maior de 15 anos de idade afirman ter algún fillo, ou dito doutro xeito, ao redor de 7.700 xitanos/as son pais/nais.

2. A poboación xitana. Características

Quen teñen fillos en maior medida son quen teñen idades máis altas, aqueles que están casados ou viúvos e os que posúen un nivel de estudos máis baixo. De feito constátase unha relación inversamente proporcional entre ter fillos e o nivel de estudos; a maior nivel son moitos menos quen teñen algún fillo, mentres que entre os de niveis máis baixos a proporción de pais é a máis alta; así temos que entre os xitanos que alcanzaron un nivel igual ou superior a secundaria, o 38% non teñen fillos, mentres que a inmensa maioría dos analfabetos si os teñen.

Pero, ¿cantos fillos teñen? Tradicionalmente aos xitanos asocióuselles cun alto número de fillos, e os resultados obtidos na nosa sondaxe confirman o dato de que teñen, de media, un maior número de fillos que o conxunto da poboación, pero probablemente non alcancen unha cifra tan elevada como as crenzas poderían facer pensar.

Vexamos na seguinte táboa, elaborada a partir da información proveniente dos 399 entrevistados, como se distribúe a poboación segundo o número de fillos:

Táboa 2.8: Número de fillos que teñen os xitanos de Galicia e España, maiores de 15 anos de idade (téñense en conta só a quen si teñen fillos)

	Galicia	España
Un	26,3	17,3
Dous	27,0	27,7
Tres	17,5	20,3
Catro	11,2	15,4
Cinco	8,8	8,5
Seis ou máis	9,1	10,8
Total	100,0	100,0

A estrutura que se reflicte na anterior táboa dá como resultado que o número medio de fillos entre os xitanos de 16 e máis anos de Galicia sitúese nos 3,15; practicamente igual que o número medio de fillos que se obtivo para o conxunto dos xitanos do país (3,18). O valor medio para os xitanos de Galicia supera en 1,9 puntos ao número medio de fillos que dá o Censo 2001 para o conxunto da poboación da rexión que si teñen algún fillo (media Galicia: 1,25).

O ter un número de fillos maior ou menor está directamente relacionado con dúas variables que á súa vez teñen un alto grao de correlación entre si: a idade e o nivel de estudos. Vexámolo graficamente:

O EMPREGO NA POBOACIÓN XITANA DE GALICIA

Gráfico 2.4: Número medio de fillos segundo grupo de idade entre la poboación xitana maior de 15 anos de idade de Galicia (media =3,15)

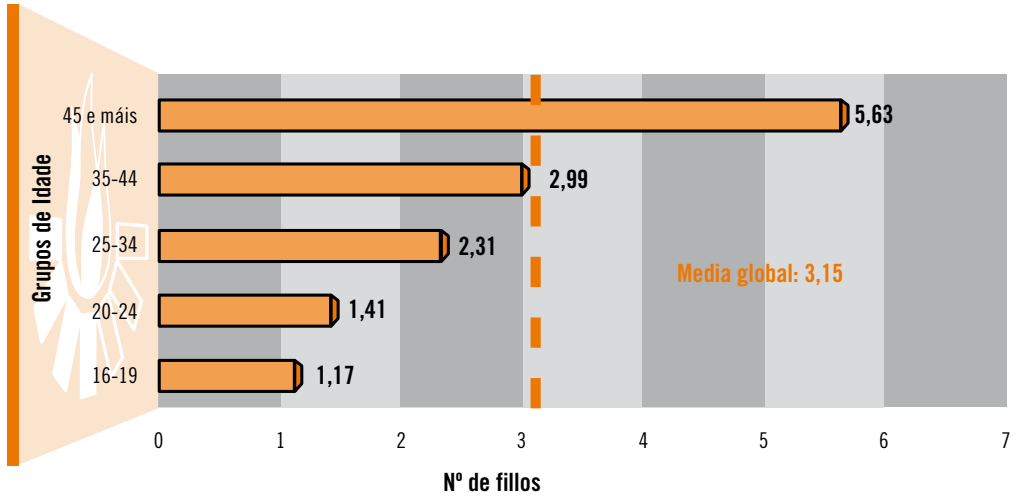
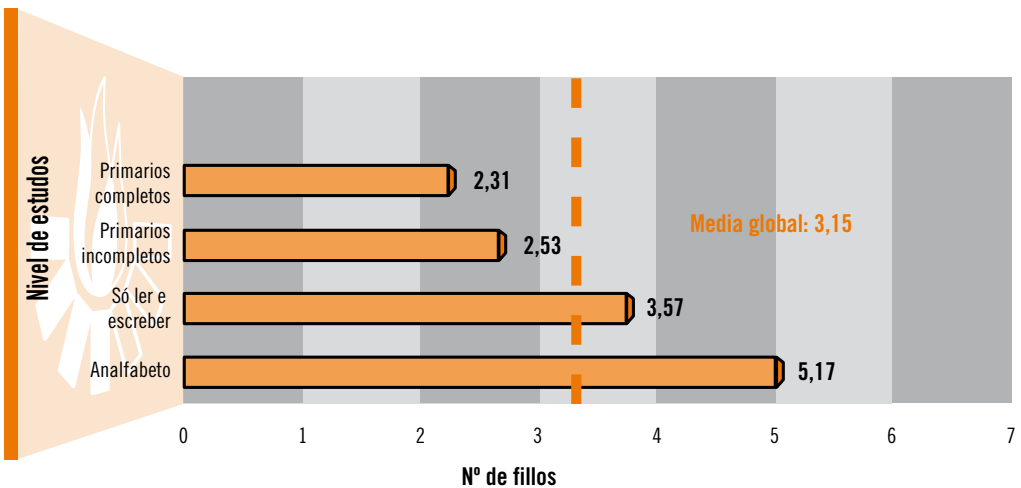

Gráfico 2.5: Número medio de fillos segundo nivel de estudos alcanzado entre a poboación xitana maior de 15 anos de idade de Galicia (media = 3,15)

En trazos discontinuos e en vermello marcouse o número medio de fillos entre os/as xitanos/as que os teñen (3,15). Como se aprecia no gráfico, unha maior idade e un nivel máis baixo de estudos levan asociado un maior número de fillos, características ambas as que teñen unha alta correlación entre si. As dúas circunstancias fan que a media de fillos alcance valores bastante por encima do valor 5, alcanzando no caso dos/as maiores de 45 anos o 5,63 e os analfabetos o 5.

2. A poboación xitana. Características

Estados de saúde

Neste apartado, os datos recolleitos proveñen das persoas entrevistadas que constituíron a nosa base mostral. Para concluír faremos unha breve mención a dúas preguntas tamén formuladas ás persoas entrevistadas (datos referidos a mostra basee mostral de 399 persoas entrevistadas). Nunha delas pediamos que nos transmitisen a valoración subxectiva que dos seus propios estados de saúde teñen, e na segunda preguntábase por se tiñan ou non algún tipo de discapacidade ou enfermidade crónica. Os resultados obtidos reflíctense a continuación:

Táboa 2.9: Estado de saúde dos xitanos de Galicia maiores de 15 anos de idade e proporción de estes que teñen algunha discapacidade ou doenza crónica (%)

	%
Moi mal. Moi enfermo	1,0
Mal. Enfermo	7,0
Regular (achaques)	19,5
Ben ou moi ben	72,4
Discapac. invalidante para todo	0,8
Discapac. invalidante para o traballo	2,3
Discapac. non invalidante	3,3
Enf. crónica invalidante para todo	1,3
Enf. crónica invalidante para o traballo	3,5
Enf. crónica non invalidante	8,8

Ao falar dunha poboación eminentemente nova, os datos resultantes destes aspectos foron bastante bos se o comparamos cos datos que nos dan outras enquisas con outros universos.

Tres cuartos dos entrevistados manifestan estar ben ou moi ben de saúde, mentres que o 80% non padecen ningún tipo de enfermidade crónica ou discapacidade. Loxicamente quen manifestan estar peor ou ter algunha doenza ou discapacidade adoitan ser as persoas de máis idade.